

Farlige forbindelser

DAGENS NÆRINGSLIV MORGEN 19.01.2013 Side: 28

Forfatter: JRME RUZZIN OG , Anders Goksøyr FORSKNING VISER AT..., Jrme Ruzzin OG Anders Goksøyr

Det kan være en sammenheng mellom miljøgifter i mat og den eksplosive økningen i type 2 diabetes og andre stoffskiftesykdommer som den vestlige verden opplever.

Den industrielle revolusjon har utvilsomt bidratt til å heve levestandarden for store deler av verdens befolkning. Et viktig produkt av det moderne samfunn er en lang rekke kjemiske stoffer med nyttige egenskaper, men også med potensielt skadelige virkninger på mennesker og natur. I dag finner vi mange av disse stoffene overalt, også i maten vi spiser. Mer enn 150.000 kjemiske stoffer er registrert i databasen til Det europeiske kjemikaliebyrået (European Chemicals Agency) i Helsinki, og mer enn 70.000 produseres årlig i USA alene. Mange av disse har lang levetid og er lite nedbrytbare i naturen. De havner i næringskjedene og kan påvises langt utenfor industrialiserte områder, som i isbjørn på Svalbard. Vi mennesker får i oss slike skadelige stoffer på ulike måter: gjennom luften vi puster inn, gjennom kontakt med kosmetikk og andre husholdningsprodukter, og gjennom maten vi spiser.

Ulike matvarer inneholder ulike blandinger av miljøgifter, men vi som forbrukere får lite informasjon om hva maten vi spiser egentlig inneholder.

Siden 2006 har en rekke befolkningsstudier vist en sammenheng mellom miljøgiftnivåer i blodprøver og forekomst av diabetes. For eksempel er det vist en sammenheng mellom forekomst av type 2 diabetes hos finner født mellom 1934 og 1944 og persistente miljøgifter. Den viktigste kilden til miljøgiftene var fet fisk som laks og sild fra Østersjøen, der nivåene av PCB og DDT har vært svært høye. En amerikansk studie viser at forekomsten av diabetes er sterkt korrelert med produksjonen av kjemiske stoffer over de siste femti årene.

Det er også vist sammenhenger mellom ulike miljøgifter og hjerte- og karsykdommer og såkalte metabolske sykdommer, stoffskiftesykdommer. Det er altså flere funn som peker i retning av at eksponering for miljøgifter over lengre tid kan spille en viktig rolle i den epidemien vi opplever i dag. Studier med forsøksdyr og celler peker i samme retning.

Også de nivåene av miljøgifter som forekommer i norsk oppdrettslaks er påvist å gi diabeteslignende symptomer og fedme i fringsforsøk med rotter, uten at omga-3 nivåene i laksen har kunnet motvirke disse effektene. Dette peker på et akutt behov for å takle dette globale problemet, også i Norge.

I Norge, som i Europa, er det European Food Safety Association (EFSA) som setter grenseverdier for miljøgifter i mat og dagligvarer. Regelverket er imidlertid ikke i stand til å ta hensyn til blandingseffekter av lave miljøgiftmengder på en god måte.

Les også

[Rapport: Stor økning i kjemiske stoffer i Europa](#)

NTBtekst - 31.01.2013

[Farlige forbindelser](#)

Bergens Tidende - 27.05.2013

[Tobakk er like ille som narkotika](#)

Bergens Tidende - 12.09.2011

[Vis flere](#) ↕

Et annet problem er at ikke alle stoffer er regulert likt i alle matvarer. For eksempel er sprøytemidler, bromerte flammehemmere og viktige komponenter i PCB regulert i mange matvarer, men ikke i fisk.

Dette er kanskje forklaringen på at mus som spiste spesialfret laks med spesielt lave miljøgiftnivåer, ikke viste de samme symptomene som mus som gikk på normalfret oppdrettslaks.

Denne siste studien viser at det er mulig å endre på situasjonen. Det krever fokus på miljøgiftmengdene i maten vi spiser, og på regelverket som regulerer dette.

Høyt matinntak og mangel på mosjon er fortsatt viktige risikofaktorer i diabetes- og fedmeepidemien, men denne nye forskningen viser at vi har en tredje miljøfaktor vi må ta hensyn til og få mer kunnskap om.

Hvis Norge som sjømatnasjon skal oppfylle ambisjonene i den nylig fremlagte strategirapporten HAV21, om "å være fremst på kvalitet på de produktene vi leverer", må resultater som dette tas alvorlig og ikke feies under teppet. Både forskere, produsenter og myndigheter har et ansvar her.

- Jrme Ruzzin er postdoktorstipendiat ved Institutt for biologi, Universitetet i Bergen, tilknyttet NFR-programmet Miljøpåvirkning og helse. Anders Goksøyr er professor i miljøtoksikologi og instituttleder ved Institutt for biologi, Universitetet i Bergen. Forskingen FORSKNINGEN Hvem: Ruzzin J et al. Hva: "Persistent Organic Pollutant Exposure Leads to Insulin Resistance Syndrome" Hvor: Environ Health Perspect. 2010 April; 118(4): 465D471. Hvem: Ibrahim MM et al. Hva: "Chronic consumption of farmed salmon containing persistent organic pollutants causes insulin resistance and obesity in mice" Hvor: PLOS One 2011; 6: e25170. Hvem: Ruzzin J and Goksøyr A. Hva: "Environmental factors in metabolic diseases ð the invisible threat of food contaminants" Hvor: Diabetes Voice, December 2012. Hvem: Ruzzin J et al. Hva: "Persistent Organic Pollutant Exposure Leads to Insulin Resistance Syndrome" Hvor: Environ Health Perspect. 2010 April; 118(4): 465D471. Hvem: Ibrahim MM et al. Hva: "Chronic consumption of farmed salmon containing persistent organic pollutants causes insulin resistance and obesity in mice" Hvor: PLOS One 2011; 6: e25170. Hvem: Ruzzin J and Goksøyr A. Hva: "Environmental factors in metabolic diseases ð the invisible threat of food contaminants" Hvor: Diabetes Voice, December 2012.

© Dagens Næringsliv